

Е
М
І
Г
Р
А
Н
Т
С
Ь
К
І

ВІРШІ
ГАЛИЦЬКОГО
СЕЛЯНИНА
Григорія Олійника

Торонто — Канада
1972

ЕМІГРАНТСЬКІ ВІРШІ

ГАЛИЦЬКОГО СЕЛЯНИНА

Григорія Олійника

Упорядкував і вступну статтю написав
професор ОРЕСТ ЗІЛИНСЬКИЙ
(Прага — Чехословаччина)

Видавниче Товариство "Кобзар"
Торонто — Канада — 1972

ГРИГОРІЙ ОЛІЙНИК І ЙОГО ВІРШІ

Читачам цих рядків напевне добре відомий цикл поезій Івана Франка "До Бразилії", в якому великий поет чуйно відгукнувся на економічну й моральну трагедію, що її переживало галицьке селянство у зв'язку з еміграційною гарячкою на переломі століть. Глибоко знаючи селянську психіку й бажаючи якнайточніше відбити її неповторні прояви, Франко вибрав для деяких віршів цього циклу форму селянського листа, яка дозволила йому поглянути на переживання своїх героїв їх же очима й відбити їх з неповторною точністю й правдивістю.

Менш відомо, що ці вірші Франка — своєрідна літературна стилізація справжніх селянських листів, що надходили від емігрантів до рідного краю й мали неоднократно пісенну форму. Заокеанська еміграція, велика подія в побуті народних мас, викликала багату пісенну, віршову й розповідну творчість, у якій самородні таланти з народу подали цінні реалістичні свідчення про свою долю.

Публікація народних творів про еміграцію почалася ще наприкінці минулого століття. Перший почин дали М. Павлик та І. Франко, друкуючи ще в 1898 році

в п'ятому томі львівського "Етнографічного збірника" (на стор. 73—75 та 237—242) п'ять пісень про Бразилію. Звід 45 емігрантських пісень з широким вступом, що пояснює обставини виникнення цього нового пісенного жанру, подав інший видатний західноукраїнський фольклорист, Володимир Гнатюк, у статті "Пісенні новотвори в українсько-руській народній словесності" (Записки Наукового товариства ім. Шевченка, т. LI (1902), LII (1903). Багато творів емігрантів друкувала на початку століття українська преса в Америці, особливо газета "Свобода", з якої Гнатюк перебрав більшість текстів, що відносяться до США та Канади. Велику групу текстів творять записи з лемківської та закарпатської областей, де еміграційна творчість розвинулася найбуїніше. Пісні про еміграцію були надруковані м. ін. у праці І. Верхратського "Знадоби для пізнання угорсько-руських говорів" (ч. II, ЗНТШ, т. XI, 1901, стор. 182, 206), у збірці І. Біляка "Жаворонок" (Ужгород 1926, стор. 44, 54), в збірнику Ф. Колесси "Народні пісні з галицької Лемківщини", (Етнографічний збірник, т. 39—40, Львів, 1929, 13 текстів з мелодіями), у праці Я. Фальковського та Б. Пашницького "Na pograniczu lemkowski-bojkowski" (Львів 1935, стор. 107—108, 2 пісні), в газеті "Наш лемко" (1939, № 13) та "Літературна неділя" (1942, № 23, 24, 15 пісень). Ще ширше розгорнулося записування емігрантських пісень в післявоєнні роки на Пряшівщині. Крім дрібніших газетних і журнальних публікацій тут слід назвати збірнички "На чужині". (Пісні про еміграцію в Америку). Зібрав Микола Мушинка (додаток до "Нового життя", 1964, № 3) та "Переселенські пісні" Андрія Дулеби (додаток до "Нового життя", 1968, № 10), а також публікацію таких же матеріалів у збірнику Ф.

Лазорика "Співаночки мої" (Пряшів 1956), М. Мушинки — "З українського фольклору Східної Словаччини" (Пряшів 1963) і в хрестоматії М. Мушинки "З глибини віків" (Пряшів 1967). В останні роки дослідження творчості українських емігрантів в Америці розгортається успішно також за океаном. Доказом може служити цінна книга П. Кравчука "Поети Канади" (Київ 1958), в якій зібрано здебільшого твори літературного характеру, та видання Манітобського університету "Readings in Canadian Slavic Folklore I, Texts in Ukrainian, Winnipeg 1958", де надруковано 21 пісню про Канаду.

Незважаючи на ці часткові досягнення, стан публікації емігрантських пісень та віршів все ще не можна визнати задовільним. Велика частина цієї творчості, що освітлює важливий відтинок соціально-політичного розвитку українських народних мас, пропала назавжди, багато текстів розсіяно в важко доступних виданнях. Було б добре, якби прогресивні діячі української еміграції взялися якнайшвидше за систематичні розшуки й підготовку звідного видання цих цінних матеріалів.

Дякуючи щасливому випадкові, можемо запропонувати читачам збірку творів досі невідомого, особливо продуктивного й цікавого емігрантського поета-робітника з початку нашого століття.

Григорій Олійник, вірші якого друкуємо, походив мабуть із Піддністрян Бібрецького повіту в Галичині. З його віршів виходить, що десь на весні 1907 року він, залишивши дома жінку й дітей, виїхав сам до Америки на заробітки через Антверпен та Нью-Йорк. Певний час працював шахтарем у Пенсильванії, в місті Тейлор, але у зв'язку з великою економічною кризою, що виникла в 1908 році у Сполучених Штатах, перейшов до Канади. В американських країнах Олійник про-

жив принаймні три роки; про це свідчить датування його віршів (останній запис — 6 червня 1910 року). Що сталося з ним пізніше — нам невідомо. Залишилися після нього три зошити та декілька окремих листків паперу, на які Олійник записував свої враження. Перший з них — звичайний товстий шкільний зошит без обкладинок в 140 сторінок, два інші, в 28 і 35 записаних сторінок, зшиті ручно з грубого пакувального паперу, на якому збереглися назви фірм з взуттям та конфекцією.

У зошитах записано понад сорок віршів-пісень, що їх Олійник склав за океаном, всуміш з відомими народними та літературними творами, виписаними з газет. П'єси, що не походять від самого Олійника, перекреслені чи то власником збірника, чи то кимось, в чії руки вони попали пізніше. Зустрічаються також дописки рукою інтелігента.

Зошити зберігаються в авторовій збірці фольклорних матеріалів.

Щоб краще зрозуміти обставини, з яких виросла творчість нашого поета, добре буде ознайомитися з основними даними про заокеанську заробіткову еміграцію того часу. *)

*) Зведення цих даних можна знайти в огляді сучасної літератури про еміграцію з Австро-Угорщини, надруковану в "Записках Наукового товариства ім. Шевченка, т. CI (1911), с. 144—158, CV (1911) с. 175—204, CVII (1912), с. 129—163. Новіші праці: Костів, Еміграція з Польщі до Америки, Червоний шлях 1927, № 9—10, с. 132—143; О. Мицюк, З еміграції угро-русинів перед світовою війною, Науковий збірник товариства "Просвіта" в Ужгороді, т. XIII—XIV (1938), с. 21—32.

Важкі економічні умови, що панували в деяких, віденським та будапештським урядом свідомо занедбуваних країнах австро-угорської монархії, дуже гостро відбивалися також в побуті селянських мас. Недостатній розвиток промисловості й торгівлі, обмежена можливість переходу до міста та принагідних заробітків приводили до безконечного дроблення селянських господарств. Збіднілі селяни втрачали можливість інтенсивно обробляти свою землю; низькість цін сільськогосподарських продуктів, неможливість поліпшити свій матеріальний стан, слабо оплачувано поденною працею, штовхали їх в обійми позичок, лихви, секвестрацій, процесів. Природним наслідком селянського горя було п'янство, яке ще більше руйнувало селянську економіку. В таких умовах втеча з цієї країни безнадійного горя й утиску кудись у світ, за море, де нібито чекали вільні землі й необмежена можливість заробітку, сприймалася селянськими масами як єдина надійна можливість порятунку.

Між європейськими землями, що постачали контингенти емігрантів, зайняла австро-угорська держава одне з перших місць. За 1879—1907 рр. прибуло з Австро-Угорщини тільки до США 1,175,092 емігранти (25.8% усіх емігрантів). Особливо сильно розгорнулася еміграція з Австро-Угорщини до Америки після 1904 року, разом з великим піднесенням загальної еміграції з Європи. Більше половини (коло 60%) австро-угорських емігрантів були слов'яни, в тому числі 7—9% українців. В 1906—7 році емігрувала до США 23,751 особа українського походження, за сім років від 1900 року — 85,933 українці.

Цікаво розглянути деякі дані, що характеризують соціальний стан емігрантів різних національних груп,

даючи уявлення про те, які життєві умови могли їх чекати на новому ґрунті.

Між емігрантами українського походження було дуже багато неграмотних. Тоді коли (в 1906—7 році) на тисячу переселенців понад 14 років припадало між мадярами тільки 103.8 неграмотних, між словаками — 212.4, між поляками — 388.1, між румунами — 388.5, між росіянами — 435.5, то в українців даний коефіцієнт виносив 551.1 на тисячу. Цікаво, що в 1898—1902 рр. процент неграмотних українців був трохи нижчий (49.5%), зате він ще більше зріс у наступні роки (1909: 55.5%).

Українці належали до етнічних груп, що мали найменше кваліфікованих робітників (1.8% проти 14.8% для всіх емігрантів). Більше половини українських емігрантів (53%) були сільськогосподарські робітники (проти 25.2% усіх емігрантів).

З другого боку між українськими переселенцями знаходимо дуже мало таких, що не працювали; в цьому вони йдуть зараз після румун та південних слов'ян. Осіб без професії, жінок і дітей емігрувало між українцями тільки 7.9% (проти середньої 23.7% для всіх емігрантів).

На одну особу українці привозили з собою в середньому 11—13 доларів; таких, що мали 50 доларів і більше, було не більше 1% емігрантів з українських земель.

Порівняно велика кількість українських емігрантів (10—15% проти 5—10% поляків) поверталася (за даними зі США) додому, не осівши назавжди в Америці.

Все це показує, що на еміграцію, особливо до США, Бразилії й Аргентини, йшов з західноукраїнських земель елемент економічно найслабший, соціально

найбільш занедбаний та безборонний, що не мав великих шансів устояти у важкій конкуренційній боротьбі, яка панувала в хижацькому капіталістичному суспільстві, й мусив часто задовольнятися найнужденнішими умовами життя замість сподіваного багатства й щастя.

Треба підкреслити, що, незважаючи на своє безвідрадне становище, українські емігранти виявляли з-поміж усіх емігрантських національних груп найбільшу моральну стійкість. В 1904 р. на 9,592 українців у США не було ні одного, що відбував би кару ув'язнення за злочин; зате з 11,557 французів 618 перебувало у в'язниці. Тільки 12 українських переселенців знайшли притулок у богадільні (французів — 507). Кількість засуджених була в українців найнижча з-поміж усіх національних груп, що проживали у США.

. Незважаючи на те, а також на факт, що українці та інші слов'яни належали до найкращих і водночас найскромніших працівників, на початку століття, під впливом раптового зростання слов'янської імміграції, в США та Канаді появилися ознаки ворожого ставлення до слов'ян, що доходили навіть до агітації проти слов'янської небезпеки. Можна уявити, які наслідки могли мати такі настрої для неграмотного й незаможного українського переселенця, що вступав на американську землю.

1906—7 рік, коли до Америки виїхав Григорій Олійник, був апогеєм еміграційної гарячки. Якщо в 1906 році з Австрії до заокеанських країн виїхали 136,033 емігранти, то в наступному році їх було вже 177,023. Українців виїхало в 1906—7 році 23,751. Але в кінці 1907 року емігрантів до Америки спіткало велике й несподіване лихо. В жовтні того року в Спо-

лучених Штатах вибухла гостра економічна криза, що раптово спинила наплив нових емігрантів і викликала велику зворотну хвилю. Тільки через Нью-Йоркський порт виїхало в першій чверті 1908 року назад до Європи 83,978 емігрантів.

* * *

В такий складний і неспокійний час звершував своє знайомство з американськими країнами Григорій Олійник. Як людина відважна й витривала, він не піддався першим ударам долі й не шукав, як багато його товаришів, у час несподіваної економічної кризи рятунок у панічній утечі з Америки. Подармувавши трохи безробітним, він подався до Канади на хліборобську працю, а потім знову повернувся до Сполучених Штатів, де працював у вугільних шахтах у місті Тейлор біля Скрентону в Пенсильванії. Можна навіть здогадуватися, що саме в терпкі дні безробіття в живій душі Олійника вперше пробудилося бажання розповісти піснями про свою долю. За 26 днів між 2-им і 27-им лютим він склав аж 13 віршів, що започатковують його власну творчість, і переписав чотири чужі.

Творчість Олійника — виняткове явище в фонді досі відомих селянських свідчень про еміграцію. В досі відомих піснях і віршах анонімних авторів-емігрантів розкриті здебільшого тільки деякі сторінки емігрантського побуту й психології. В творчості Олійника, що охоплює понад сорок великих віршів, накреслена цілісна панорама емігрантської долі, від причин еміграції й цікавого опису мандрівки через море й перших вражень з Нового світу аж по свідчення про шахтарську й батрацьку працю, особисті відносини емігрантів та американську природу. Ці реалістичні образки чергуються з настроями туги за рідним краєм і родиною

та першими проявами свідомого політичного протесту. Наш поет був людиною винятково спостережливою, здібною підмічувати типові явища довколишнього життя. Разом з тим у нього був дар легкої й природної віршової форми, успадкованої з невичерпних традицій фольклору та збагаченої літературними впливами. Тому він відзначив у своїх віршах багато явищ, попри які пройшли без уваги інші його сучасники.

Дуже яскраво відбилися в віршах Олійника соціально-побутові умови, що виганяли галицьких селян за море: повна економічна залежність селянства від панів та орендарів, хронічна заборгованість, податкові утиски, процеси, ліцитації, політичний гніт і безправ'я. "В ріднім краю тая дрича людей обдирає, через теє бідний нарід з краю утікає" — пише Олійник. В іншому вірші дістається австрійським конституційним порядкам:

Бо то право австрияцке так нас змарнувало,
Голих, босих і голодних за море прогнало.

За позичені гроші селянин збирається до "гарного краю" за океаном, куди закликають його листи сміливих попередників. Дехто надіється знайти в чужині невиданий рай, інші думають хоч порятувати сім'ю своїми заробітками. Час розлуки з рідними емігрант сприймає як "лиху годину"; при відході з рідної хати "мусит душа схолодніти, серце ледом стати". Ці хвилини сповнені важких передчуттів:

Прощай, прощай, родинонько, я вже від'їжджаю,
Вже ся з вами не побачу, се я добре знаю.

Дорога за море далека й повна страждань. На есе життя запам'ятовуються понижуючі контролі на кордонах, лікарські огляди, нужденні нічліги й погана страва, якою кормлять своїх безборонних жертв хитрі

агенти. Море втомляє емігранта морською хворобою, лякає першими жертвами, що їх по дошках скидають у воду на безіменний спочинок.

Коли безборонні, без'язики емігранти нарешті стають на американській землі, їх спочатку засліплює яскрава, гучна краса великого міста, його "гарні штори", ілюзія необмеженої свободи американського життя:

Ой, Нйойорку, славне місто, буду в тобі жити,
Та не буду, як у краю, на панів робити.
Бо ту собі кождий паном, кождий гроші має,
Кождий ходит до фабрики, добре заробляє.

Але ця наївна віра скоро тане. Зданий сам не себе, емігрант враз відчуває страшну самотність і кидається розшукувати земляків. Від них він дізнається, яка доля чекає його насправді. Бачить, як із фабрик виріюються після зміни "люди чорні як чорти", чує про випадки трагічної смерті робітників. Коли ж нарешті і для нього знайдеться праця, випиває до дна її сірий, безвідрадний тягар. Вчасним ранком гудки будять змореного, невиспаного робітника, заганняючи його на дев'ять або й десять годин до фабрики, де він "світа не бачит, лиш порох та й дим", або на підземну працю в шахті. Шахтарська праця особливо важка й небезпечна. Селянки, що не звик до неї, "від піку й шуфлі не чує рук", йому здається, що смерть кожної хвилини заглядає йому поза плечі, він почуває себе в шахті "живим щодня у могилі". А працювати треба і в неділю та свята.

Побут робітників, відірваних від сім'ї — скучний і безвідрадний. Після заплачання помешкання й харчу їм не залишається багато, а й те вони часто з розпуки пропивають. П'яному неважко потрапити за нече-

лику провину в тюрму, звідки важко видістатися простому робітникові, який не має нікого, хто викупив би його. Власники підприємств жорстоко поведуться з робітниками, за кожне вилишення праці викидають їх на брук. Постійною загрозою стоїть над ними безробіття, а ще страшнішим лихом буває для емігранта хвороба між чужими людьми, коли нікому води подати.

Коли робітника втомить ця щоденна боротьба за кусень хліба, він може поспробувати іншого щастя на пустих просторах Канади. З хвилюючою переконливістю Олійник оспівав смутек безлюдної канадської природи, злидні піонерського побуту в районах лютих зим і холодних вітрів, важку боротьбу перших переселенців за нові землі. Перших урожаїв не вистачає на прожиток, люди марно шукають праці, переброджуючи пішки сотні миль і часто замерзаючи в дорозі. В деяких місцях переселенці живуть у землянках з глини. Бувають такі, що сповіщають додому, нібито в них уже чотири коні, а насправді вони — жебраки.

Ой Канадо, Канадочко, яка ж ти зрадлива,
Не з одного господарі ти драба зробила.
Ой Канадо, Канадочко, та й ти, Манітобо,
Жиє в тобі руський нарід, як тая худоба.

Дуже часто еміграційна пригода кінчається тим, що "добрі люди" збирають поміж себе гроші й посилають безталанного невдачу назад додому.

Ще важче нести емігрантові почуття психічного сирітства. В чужому світі він почуває себе непотрібним і упокореним, автохтони насміхаються над ним і обманюють його. "Кожному недовірковому треба коритись", каже поет, — "не уклонишся — опишут батяринов". Врешті емігрант додумується до того, що й тут,

у новому світі, стоять йому в дорозі ті ж пани, від яких він утікав за море, —

Що вони усі панують з вашого доходу,
І вони вас всіх рахують за свою худобу.

Як бистрий спостерігач подій, поет не забуває згадати навіть про старання канадських старожилів обмежити наплив нових емігрантів (у вірші “З життя людей на еміграції”).

Америка не пригорнула до себе по-материнському нових дітей. Не диво, що емігрантові здається “все чуже, на що тільки гляну”. Навіть американська природа для нього непривітна й мовчазна, і нема йому “місця веселого” в цій великій і багатій країні:

Хоть яка та Америка
І богата і велика,
Но за теє дуже блудна
І для нас не відповідна.

“Куди глянеш — все чужина чужиною буде” — замикає свої міркування поет, і шукає рятунку в спогадах про рідну країну, про красу й привілля рідної природи. Вечірня пісня в лузі, чисте повітря рідних полів, купіль у Дністрі, спів жайворонка над нивами він згадує як образи недосяжного, втраченого щастя. Але найчастіше його думки звертаються до покиненої родини:

Відколи я зіставив жінку, діти в краю,
Відтогда я супокою на хвильку не маю.

Великим святом є для емігранта одержання листа з дому, хоч дуже часто він складений з вісток про важкі турботи жінки, про її безутішну журу. Але буває й так, що жінка, не думаючи про те, як надривається на важкій роботі її чоловік, тягне з нього важко зароблені гроші, витрачаючи їх на одяги й забави.

Особливо цікавою частиною творчості Олійника є його схвильована особиста лірика, в якій він виспівує свою тугу за домом, вірність супроти покиненої сім'ї. Ці вірші, що мають деколи високохудожню форму — виняткове явище в творчості емігрантів: у "Пісенних новотворах" Гнатюка тільки одна пісня має такий характер. Можна стежити за тим, як лірична стихія крипне в творчості поета, як вона поступово відсуває на другий план побутову тематику перших віршів.

Другим свідченням духовного зростання поета є розвиток його ідейних поглядів. В перших віршах раз-по-раз звертають на себе увагу елементи консервативного світогляду. Поет наївно вірить у долю та надіється на Бога. Твори пізнішого періоду, особливо вірш "Весна в Америці" та "Старий вояк", свідчать про зростання ідейної свідомості автора, про розкривання справжніх причин соціальної неволі.

Віршова спадщина Олійника — багатий і цілісний вираз особистості талановитого селянина-емігранта. В ній поєднані яскрава безпосередність малюнку побутових обставин і тонке розкриття психіки самого автора. За своїм стильовим характером вірші Олійника стоять між літературою й фольклором. Автор щедро черпає з традиції народної пісні, використовує ряд народних мотивів і символів, керується нормами народної стилістики й версифікації. Деякі місця його творів є парафразами, або й повтореннями відомих емігрантських пісень. Але в його творчості помітні також сильні впливи літературної поезії; з літературою зв'язує її не тільки чуткіше відношення до природи й деякі інші елементи рефлексійно-сентиментального життєсприймання, але й певні явища образності, синтаксису та версифікації. В деяких віршах зустрічаються цікаві

переклики з поетами, що самі близько стояли до народної пісні — з Шашкевичем, Шевченком, Руданським. Особливо вражає подібність між атмосферою деяких віршів Олійника та поезією Шевченка. Теж для Олійника зміни річних пір, на тлі яких спливає людське життя, стають своєрідним ліричним лейтмотивом у його розважаннях про долю.

Наш поет — представник селянських мас, що напередодні великої революційної бурі піднімалися вгору, збагачуючи свій досвід найкращими досягненнями національної культури й сучасної ідеології. Він — прямий свідок переломової епохи в житті західноукраїнського селянства. Було б добре, якби далші розшуки допомогли знайти більше таких невиявлених, скромних героїв рідного слова.

Зі спадщини Григорія Олійника публікувалися досі тільки три вірші: "Старий вояк" у моїй статті "Два політичні вірші галицьких селян-емігрантів з початку ХХ століття" (Дукля 9, 1964, № 2, с. 98—100); "Ой вижду я вечер надвір" та "Минулася весна красна, і літо минуло" — в іншій статті: "Ohlasy Sevcenkovy poezie v tvorbe lidoveho basnikau (Slavia, 1964, № 2, с. 95—103).

Нижче публікується більша частина того матеріалу, при якому в зошитах Олійника немає позначок, що це вірші інших авторів. Його тематична й стильова компактність дозволяє обстоювати погляд, що це в основному справді вірші самого Олійника. В публікації збережено всі основні риси мови автора; впорядковано тільки в певних випадках його правопис та інтерпункцію. Вірші даються в основному в хронологічному порядку.

Професор Орест ЗІЛИНСЬКИЙ.

Прага, ЧССР, 1971 рік.

ПЕРШИЙ ЗОШИТ

З мої подорожи до Америки 1907 року

У дев'ятьсот семім році
Мав я досить сліз у оці,
Плакав, як виїжджав з дому,
Но не казав я нікому,
Як мя серце боліло.

Попращав я жінку милу,
Любі діти і родину, —
Хоть ся серце мені крає,
Мене біда виганяє,
Щоб долю поправити.

Приїхав я на Вигоду —
Тяжко згадать ту пригоду —
Ще раз з жінков попрощався,
Сів в колею та й пігнався,
Просто ажень до Львова.

Сів я з своїм товаришом,
Свої тлумки забралисьмо,
Поскладали коло себе,
Споглядаємо на себе,
Слези в очах нам обом.

Брат і братова тиж їхали,
Мене грохи підвозили,
Від серця нам говорили,
Щоби ми ся не журили:
Лиш на бога здайтеся.

В Львові ми ся розпрощали,
Они додому, ми зістали,
Пішли, купили шіфкарту
Та й на годину аж шесту
Маємо зачекати.

Прийшов другий брат, витає,
— Де ти їдеш? — він питає.
Я му кажу всю причину
І лиху свою годину,
Яка мене прилягла.

Так ми еще розмавляли,
А кондуктор викрикає:
Потяг їде до Кракова,
А ми еще зо дві слова,
Та й зараз потяг рушив.

Цілу ніч ми ніц не спали,
Ріжні пляни укладали,
Ріжний нарід, ріжні люди,
А все радят одні другим,
А ніхто ніц не знає.

Що стациї прибували,
Емігранти усідали.
Приїхали до Кракова —
І ту біда однакова,
Насипалось, як з мішка.

А з Кракова в Місловіце,
Бо то місто на границі.
Там колєї поставали,
Ми з вагонів позлізали,
Повели нас в якийсь дїм.

А в тїм домі дивні річи:
Там народу, що не злічиш,
Рїжна мова, рїжні люди,
Назвозили, як худоби,
Що і стати нема де.

Що за диво — я думаю,
І товариша питаю,
Чи то всюди так бїдуют,
Що так свїй край покидають,
В свїт за очі утікають?

А опікуни ласкаві
Всіх нас ладно оглядали:
Оден пашпорт обглядає,
Другий очі роздирає,
Аж мало не видере.

Цїлий день нас там тримали,
Аж увечер талювали
До вагонів; там, як в бочці
Спаковані оселедці,
Так народу напхали.

Так цїлий день і дві ночі
Не задрїмав я на очі,
Жаль і муку дуже маю,
Но гадков ся потїшаю:
В Америці буде рай.

Так дві доби не ставали,
Лиш потяги гнали, гнали,
Аж над ранком приостали,
А ми чуєм, що дістались
До міста Антверпії.

Тут з вагонів всі злізають,
Агенти нас розбирають —
Одних сюда, других тудя,
А ту тьма страшенна люда,
Що пріпхатися не мож.

І нас агент запровадив
До готелю і нумир дав,
Щоб де-котрий не згубився,
В поліції зголосився —
За нумиром приведут.

А той агент, страх казати,
Жид нівроку не пейсатий,
Его Сура — файна штука,
Така груба, як надута —
Не вбіймили б і нас три.

Так миленько промовляє,
І гарненько їсти дає:
Якусь рибу із цибулев,
Якусь юшку з бараболев,
А всьо смердит, що аж страх.

І за нічлег варт згадати:
Нас зо трийцять лягло спати.
Як рано-сьмо повставали,
То так вуши нас скусали,
Що аж шкіра боліла.

Дев'ять день ми там чекали,
Нім на шіфу ся дістали,
Бо людей було багато,
Не могли шіфи забрати,
Хоть які великі страх.

Аж в суботу великодну
Агент будит нас надо днем,
Щоб на шіфу ми сідали
І Європу покидали,
До Америки гайда!

Тут знов доктори обглядають
І всім очі роздирають:
Котрі хорі, то вертайте,
А здорові ідіт, сідайте, —
На шіфу нас завели.

Всі чимскорше повсідали,
І банда нам відограла,
Та й поплели-сьмо поволи,
Чимраз дальше все на мори,
Вже і берегів не видно.

Другий день ми повставали,
Великдень си пригадали,
На покладі поставали,
Христос воскрес заспівали,
А всім сльози у очах.

На великдень ще співали —
Другий день вже хорували:
Чимраз дальше все на море —
Чимраз гірше люди хорі,
Кождий в страху тепер є.

А тут море не жартує,
Чимраз гірше ся бунтує,
Фалі в вікна пінов гочит,
Шіфов вгору так підносить,
Ніби злість на ню має.

Люди хорі — страх казати,
Що й на ноги не мож стати.
Фалі на то не питає,
Смерть в очі заглядає,
Що аж холоне душа.

Мій товариш уже хорий,
Я гиж добре нездоровий,
Но на ноги еше встаю,
Товариша доглядаю,
От звичайно, як люди.

Дев'ять днів знов проминули —
До Невйорку ми прибули,
Бо дев'ятий день зраненька
Показалася землянька.
В кожного дух уступив.

Приїхали, слава богу!
В скасигарді знов наново
Там всім очі оглядают
І шіфкарти відбирают,
І галкют куда хто.

Слава богу, я гадаю,
Дістали-сьмо ся до раю.
Живо грошей назгортаю,
Назад вернусь знов до краю,
До жінки і діточок.

В скасигарді роздавали
Пачки ріжних принципалів,
Не казалися і дивити,
Лиш доляра заплатити,
І діниси, де хочеш!

Тут агент знову повів
І до трену запровадив,
Та й тренем поміж викренти
Приїхали аж у Скренти —
Ладне місто, що аж раз!

Тут сказали зачекати,
Тра на трен пересідати.
І так рано ми за хвильку
Опинилися в Тайльорку,
Близько своїх краянів.

Як ми з трену позлізали,
На дорозі поставали,
Поставали, розглядаєм,
Куди тепер поманджаєм
До своїх краянів.

Там на горі є гавз білий,
Кличе поляк старий, сивий:
— Сконт ви, людзе, ви краяне,
Ту сон ваше, от за сцянов,
Ходзце тутай до гури!

Ми на горб повилізали,
Краяна нам показали,
Здibalися, привитали
І за своїх розпитали,
Що чувати коло них.

Добре, каже, їм жиєся,
Лиш з одним ви не вздритесь!
Петра Скрута вчора вбило.
А нам стало так немило,
Що аж слези у очах.

Маєш гроші — я думаю —
Вже-м назгортав, вже-м у краю!
Такі гроші і зарібки —
Ліпше було коло жінки
Такої дома сидіти.

Запровадив нас до своїх
Товаришів і знакомих.
Привитали, угощають
І про своїх всі питають,
Що коло них чувати.

Так гостили і витали,
А другий день повставали,
І всі братя ся зібрали,
Небожчика поховали
Та й до сальону пішли.

А в сальоні пиво, віска
І ще добрая закуска.
Напилися, закусили,
Розійшлися, куди хтіли,
А я з кумом до него.

Дещо кума розпитую,
Дали обід — обідаю,
Аж дивлюся: то що таке?
Та то люди із фабрики
Такі чорні, мов чорти!

Ага, мишлю, такі гроші,
Та й мені так довелосі,
Таким ладним треба бути,
Щоби дещо заробити,
Щоб долю поправити.

Кілька день так розглядався,
А нарешті і я так вбрався
Та й пішов єм до роботи,
Хоч не мав єм і охоти,
Але мусів, бо біда.

Так поволи-м взвичаївся
І роботи навчився,
Та й потрохи заробляю,
Що зароблю — посилаю,
Щоб біду відогнати.

Коби бог дав ще прожити,
Ще хоть троха заробити,
Заробити тай вернути
Там, де любі жінка, діти,
То було би весело.

Уложив дня 10 марця 1908 Гр. Олійник.

М О І Д У М И

Ой боже мій милосердний, як си нагадаю,
То на души похолоне, жаль серце стискає.

Ой як то я вибирався із рідної хати
Та пустився в світ за море за щастям шукати.

Не так легко то зробити, як комусь сказати:
Мусит душа схолодніти, серце ледом стати.

Полишети жінку, діти і всьо, що ми миле,
Бо бог знає, чи поверне, чи там де загине.

Сів у потяг, натерпівся — нема що й казати,
Бо сидючи штири доби днювати й ночувати.

А ще тяжше, як на шіфі треба морем плисти:
Тогди то вже наступають бог знає які мисли.

Як хвороба серд моря людей ся чіпає,
Кождий страшно споглядає, бога вспоминає.

Вспоминає бога, просит кождої хвилини,
Бо не знає, до берега чи живий доплине.

Яку раду він собі дасть і що з ним ту буде?
А ще тяжше, як приїде між чужії люди:

Піде в майна на роботу, — страшно, братя милі!
Бо ту мусиш живий бути щодня у могилі.

А ще тяжше з того всього, мушу вам сказати,
В чужих людей, в чужі хаті хорому лежати.

Тогди як си погадав-єм, що то зо мнов буде —
Дай то боже, щоб не знали добрі люди.

Бо то нераз мені вдома таке ся трафело,
Але вдома в свої хаті полежати мило.

Вдома хотяй захорусь, але в свої хаті —
Щодня жена доглядає, як дитину мати.

Не відступит, потішає, завше доглядає:
— А що тобі, а як тобі? — щохвила питає.

В чужій хаті хорим бути — гіркая година,
Роком стают дні і ночі і кужда хвилина.

Дай же, боже милосердний, щоб всі добрі люди
У чужині все здорові і веселі були.

А хто вдома в гаразді вік переживає —
Як в чужині тра терпіти, він того не знає.

Уложив Гринь Олійник дня 2-го лютого, Тайльор

М О І Д У М К Ї

Ой вийду я ввечер надвір, та й так споглядаю,
Що там дієсь, що чувати в нашім милім краю.
Бо якось то ніби звідтам сюди вітер віє,
Мої гадки, моє серце все до своїх мріє.
Так думаю, споглядаю, зірочок питаю,
Тих маленьких, що у парі світили нам в краю.
Як ми були молоденькі, нераз розмовляли —
Они нераз нам світили тай ся з нас сміяли.
Сміялися они, знали, яка наша доля,
Що ми так ся розійдемо за гори, за моря.
Они добре тоє знали, а нам не казали,
Щоби ми о тім не знали, менче журби мали.
Тепер они сюди прийшли, мене привитали,
Як тобі там, і що з тобов — всьо мені сказали:
Як бідуєш, як працюєш, як ся розпадаєш
І як мене із чужини завше виглядаєш.
Они тебе з донечками положили спати,
Сами сюди поспішили мені розказати.
Щовечері я їх бачу, з ними розмавляю,
Щовечері, мої милі, за вас ся питаю.
Они мені обіцяют, що лихо минеся,
Що як здоров я поверну, то щастя всміхнеся,
Що ми будем знов в купці з собов говорити,
Свої хвилі злі і добрі між себе ділити.

Дай то боже, щоб так було, як я тут складаю,
Як жив буду, здоров верну до рідного краю.
Щоб нам сонце засвітило ще ясним промінєм,
Щоб в чужині не загинуть між таким камінєм.
В ріднім краю, в рідній землі лекше в гробі гнити,
Рідна земля без каменя — не буде давити.

Уложив Гринь Олійник 10го лютого 1908 Тайльор Па.

МОЇ ДУМКИ

Не буду вже журитися так як другі люди,
Може серце відпочине, мені лекше буде.
Ліпше тоті люди живуть, що журби не мають:
Возьмут пейду та й нап'ються, журбу розганяють.
Вже і я так би зробив, коби в мене було
Таке серце кам'яноє, щоби всьо забуло:
Тоє щастє, тую любов, що ми перервала
Моя доля нещасная, горенька завдала.
Любов мені відорвала від серденька мого,
А потіхи мені не дасть аж до часу того.
Поти буде моє серце в чужині нидіти,
Доки тебе, моя мила, не буду видіти.
Доти серце на чужині все буде нидіти,
Доки оно не зобачит свою жінку, діти.
Тогди оно відпочине, тогди жаль минеся,
Тогди журба піде набік, серце усміхнеся.
Люди мають якісь серця з каменя твердого,
Що не мають і не терплят жалю великого.
Таким добре в світі жити, що ся не кохають:
Хоть їм прийдець розлучити, то жалю не мають.
Та що таке жите варт, як ся не кохають:
Так жити, або гнити — єдну вартіст мають.
Таке жите — мов під ледом, гіркая година,

Гірке жите, гірка і смерть, і кожда хвилинка.
Ліпше жити в щирій любові, в вірі і надії, —
Годинами роки летят, тижні і неділі.
То я тобі, дорогая, ті слова складаю,
Свої гадки, свої мисли тобі посилаю.
Єще більше я тут зложив, і ще повкладаю,
І багато привезу ти, як верну до краю.

Уложив дня 3го марця Гр. Олійник 1908

СПОМИНИ З ЧУЖИНИ О СВОЇХ

Ой коби я гроші мав, так як їх не маю,
Я би зараз, єще нинька, всі вислав до краю.
Ой вислав би я до краю, додому скоренько,
Та й сам також би-м приїхав до тебе, серденько,
Щоб потішитися тобов і личком рум'яним.
Чи ще оно рум'яніє? А може вже в'яне?
Може в'яне із клопотів, із тяжкого горя,
Може мене виглядає здалека з-за моря?
Перетерпи, моє серце, ту тяжку годину,
Як буду жив, то поверну, як ту не загину.
Може колись ще учую слова твої милі,
Може єще дочекаю щасливої хвилі
Побачитись, потішитись, з вами говорити,
На донечки і на тебе ще ся подивити.
Бо я все вас ніби чую і все ніби бачу,
Обглянуся — а вас нема, то трохи не сплачу.
Ой донечки-голубочки, мої соколята,
Ви лиш маму голубите, не хочете тата.
Тато ваш тут на чужині, тут межі чужими,
От звичайно як буває — між добрими й злими.
Хоть то ніби свої близькі, а все то чужії,
Хоть і добрі — все не такі, як свої ріднії.

Они близько — я байдуже, все їх забуваю,
А ви хочай як далеко — все вас пам'ятаю.
Мій синочок — як місячок, що ніби за гайом,
Комусь ніби він там світит, — я го не видаю.
Часом мені покажеся у сні серед ночі,
А я хочу зобачити — сон зажмури́т очі.
Такі хвилі дуже гіркі тут переживаю,
А що терплю і думаю — рідами складаю.
Ой, много дуже я гут мишлю, ой много думаю,
Всього я тут не опишу, бо часу не маю.
Списав лише своє лихо, своє тяжке горе,
Посилаю тобі, мила, здалека за море.
Колись е́ще щось напишу, як скажеш прислати.
Як не скажеш, то не буду нічо споминати.
Уложив Гр. Олійник 12 марця 1908

ЛИСТИ З АМЕРИКИ

6 вересня

Сів я собі коло стола, та й де-о-чим мишлю,
Свої дорогі Розунци я листочок вишлю.
Розмовлюся, найдорожша, хоть білим листочком,
Нім ся коли розмовимо своїм голосочком.
Ой рад би я вже почути хоть твій голосочок,
Ой рад би я уздріти хочай гвій слідочок,
Ой рад би я почути слова твої милі,
Лиш не знаю, чи діждуся коли гої хвилі.
Може діждусь — я думаю — вже час недалекий,
Коби е́ще шість місяців, то я би-м прилетів,
Із жайворонком на весну може би-м прилинув —
Тогди би-сьмо всолодили гіреньку годину.
Здоровлю́ тя, моя мила, зіставай здорова,
Колись буде межі нами милійша розмова.

18 вересня 1908

Минулася весна красна, і літо минуло,
І знов до нас стара, сумна осінь повернула,
І знову ся пташенята докупи збирают,
Збираються по парочці, за море втікают.
Тільки мої пташенята, там під ріднов стріхов,
Десь журяться і горюют з нудьгов, не з утіхов.
Полетіли б они також далеко за море
Аж до мене, та й спитали, яке моє горе,
Полетіли б, розпитали, яка моя доля.
Моя доля — як тополя: самій серед поля.
Полетіли б, небожата — та й крилець не мають,
Сидят вдома та й з дня на день листочка чекают.
Прилетіли б, щибитали — літати не вміют,
Тому сидят і не летят — мене ся сподіют.
А я тепер, як той орел, що не має пари:
Летит, летит та й шукає до самої хмари.
А як знайде — привитає він свою дружину,
Сяде собі коло неї, любо відпочине.
Так і мої гадки нудні літают світами
Та й не мають нігде місця, тільки межи вами.
Сидіт вдома, мої пташки, тай не відлітайте,
А за той час пишіт листи, мені присилайте.
А як мине зима люта і тверді морози,
І як бог дасть дочекати — зобачимся може.

4 жовтня 1908

Листочку тоненький, будь мені вірненький,
Лети, не спиняйся, до своїх дістанься,
Там, де моя мила серденько зв'ялила,
Сама ся лишила, як тая билина.
А я тут блукаю по чужому краю,

Свої нудні думки листом посилаю.
Посилаю тебе, листочку, мій брате,
Що тамка ся діє, ти всьо будеш знати:
Як мила бідує, тяженько працює,
Як думку думає, мене виглядає.
А може вже мила серце загубила,
Може вже не буде мене так любила,
Як колись любила? Он як то згадаю,
Через то ніколи спокою не маю.
Тож лети, біленький листочку тоненький,
Ти мені вірніший, якби брат рідненький.
А як ся дістанеш, на всьо ся розглянеш —
Назад не вертайся, але там зістанься.
Замість ся вертати, волиш заміняти
І єнчий листочок до мене післати.

16 жовтня року 1908

Відколи-м поїхав зі свого краю,
Відтогда спокою на часок не маю.
Все мені в голові наша Україна
Й діти мої любі, жена моя мила.
Бо не так в чужині, як в краю родиннім.
Нігде так не люблю, як в свої хатині.
Хоть всюди блукаю і всьо обглядаю,
Нічим ся не тішу, нічо ту не маю.
Бо всьо тут чужее, на що тільки гляну, —
Як своє згадаю — аж серденько в'яне.
Згадаю за ниви, свої, хоть вузенькі:
Які они любі, ох, які миленькі.
Згадаю наш Дністер і луг зелененький —
Ох, боже мій, боже, як болит серденько.
Згадаю садочок і рідну хатину,

В ній мої донечки і люблю жену —
То серденько в'яне, з туги умліває,
Бо оно жите ту жадного не має.
Оно любить волю, а ту ї не має,
Оно любить своїх, за ними вміває.
Біда, як в порохах кожний день працює,
Гірке таке жите, як все так бідує.
Як стане фабрика, нема що робити —
Єще гірша біда, бо нема чим жити.
Сиджу вже два тижні та й думки думаю:
Вернув би-м додому, та й грошей не маю.
Так сиджу бездільно та й думки думаю,
Збираю докупи, рідкими складаю.
Часами вандруєм по камінних полях,
По лісах широких, по скалистих горах,
Та що, як згадаю, що то всьо чужее,
А за своїм рідним аж серденько ние.
Писав би-м листочки щодня, щогодини
До діточок милих, до любої жени,
Та що з того буде? Нічо не pomoже,
!ще гірше серцю. О боже мій, боже!
Може ще позбудусь коли того горя,
Може ще повернусь до своїх з-за моря,
Та може потішусь хоть одну годину,
Як ту на чужині марно не загину.

ПІСНЯ МИЛОЇ

20 падолиста 1908

Ой вийду я, вийду на гору високу,
Звідтам подивлюся далеко-широко,
Де лиш згляне око.

Там соколи літають, голосно гукають,
Та лиш мені молоденькій
Тугу-жаль справляють.

Хто хотів би знати, який я жаль маю:
Ой, випустила ж я милого сокола
І вже го не піймаю.

Уже не піймаю, полетів високо,
Лиш поранив, ох, поранив моє серденько,
Поранив глибоко.

Гей, зійду я, зійду з гори на долину
І погляну за єдиним, за соколом
Та й з жалю загину.

ПІСНЯ МИЛОГО

Ой полетів сокіл, полетів високо
Та й поглянув він з-під чорної хмари
Вдолину глибоко.

Там его миленька его виглядає.
Із-під хмари соколонько
Стрілою злітає.

— Ох, моя ти мила, за чим ти тужила,
За чим свої ясні очі
Слезами змочила?

(За милим) соколом, щоб побуяти,
(Щоб ми могли,) мелодії
Під хмари літати.

— Як встелю гніздочко, то будеш зо мною,
Як зійдемося до купки,
Сяду си з тобою.

ПІСНЯ ПРО АМЕРИКУ

Кує красно зазуленька у місяці маю,
Ой сів же я коло стола та й думку думаю,
Ой як же то в Америці добре пробувати,
Як ту мусит бідний нарід тяжко працювати.
Ой розважте, добрі люде, як ту добре жити,
Як ту мусит бідний нарід в неділю робити.
Не думайте, люди добрі, що ту добре жити:
Десять годин тра робити, аніж відпочити.
В Америці каждый мусит добре працювати,
Та коби хотяй доріг тих далеких не знати!
В Америці, кажут, добре. Що з того доброго,
Коли нема в Америці місця веселого?
Бо ту нема веселости, весело не буде,
Куди глянеш — все чужина чужиною буде.
Посумніло, потемніло тими долинами,
Тяжке жите в Америці між тими степами.
Ой бідує бідний нарід, та й мусит бідити,
Бо він мусит кількасот миль в роботу ходити.
Бо він піде у роботу та й тяжко працює,
Єго жінка з дітьми вдома за ним ся торбує.
Торбуєся жінка вдома, тяжко ся торбує
Та й у гадках, чи він здоров, чи де не хорує.
Рахує, коли від'їхав, ой рахує зчиста,
Коби то він вже де робив, коби прислав листа!
Ой не оден ту приїхав на лиху годину,
Пожив смерти у тих майнах, зіставив родину.
Бо ту в майнах величезних люди погибають,
Бо за гроші йдут під землю і вугле копають.
Кує красно зазуленька, ліс ся зеленіє,
Не одному в Америці в грудях серце мліє.
Ой якже єму не тужити, як ся не смутити:

Як в будний день, так і в свято він мусит робити.
Ой працює цілі свята, спочивку не має,
Ой таке то в Америці жите кождий має.
В старім краю, добре знаю, добре було жити,
Коли ж бо там на всю дричу тра було робити.
В ріднім краю тая дрича людей обдирає,
Через теє бідний нарід з краю утікає.

2 лютого (1908)

В А М Е Р И Ц І

Як хто хоче гроші мати, най їде за море,
Тут він зараз розпізнає, яке то є горе.
Хто гадає, що за морем грошей назбирає,
Але перше тут за морем він біди зазнає.
Тут єст справді гроша много, трудно лиш дістати,
Бо на гроші перше треба тяжко працювати.
Хоч дістанеш тут роботу — лихая година,
Бо піт очі заливає що кожда хвилина.
Як дістанеш тую пейду — що з нею робити?
Чи додому ї післати, чи собі лишити?
Бо тов пейдов нещасною кост (тра) заплатити
І до стору знов віддати, довги поплатити.
Жінка з дому лист знов пише до мене хороший:
А чому ж ти, мій миленький, не пришлеш ми грошей?
Чи не знаєш, що тут треба на ріжні видатки?
Вже забрали всі добитки за тії податки.
Жінка з дому знов лист пише: Що, милий, з тобою,
Бо тут тужат твої діти дуже за тобою.
Діти тужат, я сумую і нераз заплачу,
Що я тебе, мій миленький, так довго не бачу.
Ти покинув мене з дітьми на божую волю,
А я сиджу та сумую, оплакую долю.

Ти поїхав на чужину, я тя не забуду,
Коли ж я тя, мій миленький, виглядати буду?
Не журися, моя мила, на бога надійся,
За два роки мене дома напевно сподійся.
Тільки проси пана бога, й я буду благати,
Щоб поміг ми при здоровлю додому вертати.
Як відроблю ту дорогу, що на ню втратився,
Тогди мишлю знов додому назад вертатися.
В Америці тому добре, хто жінки не має,
Бо за домом нич не тужит, о ніщо не дбає.
Як нап'єся, то забуде за рідную маму,
Тільки мислит, як дістати яку файну даму.
А котрий лишив вдома жінку молодую,
Той додому посилає їй пейду цілую.
Жінка вдома як дістане ту пейду цілую,
То си зараз за ню купит спідницю новую
І забуде, що довг має, що то тра віддати,
Перше хоче за ті гроші файно ся убрати.
І вона собі замовит чобітки хороші,
Бо надію вона має, що знов прийдут гроші.
Ой не знає, що чоловік та й по скалах лазит,
Що єму вже від роботи і шкіра облазит.
Нераз єму і кровавий піт очі заляє,
Нераз єму поза плечі і смерть заглядає.
Із чужини до родини листок посилає,
А листочок не говорить — голосу не має,
Тож з чужини до родини жалю не завдає.

12 лютого 1908

В АМЕРИЦІ СПОМИНИ ПРО СТАРИЙ КРАЙ

В старім краю господарі всі тяжко працюють,
Від досвіта аж до ночі кождий день гаруют.
Ще надворі не свитає — вже іде орати,

Нераз прийдуть такі жнива — нема що збирати.
А коли прийде весна — нема що сіяти,
Бере мішок під пазуху, іде боргувати.
Приходить газда до жида: — Що нове чувати?
— Ой просив би-м пана Лейбу збіжа зборгувати.
Жида не треба просити, газдови зборгує,
Бо він газда то заплатит, вдвоє порахує.
А єсли газда на свій час не ма чим платити,
Іде пан Лейба до міста мужика скаржити.
Секвеструє мужикови остатню корову,
Жінка з дітьми дома плачут, хоть вмерай з голоду.
І подумав собі мужик: нещаслива доле!
Іде грошей позичати, збираєсь за море.
Прощай, жінка дорога, і ви, дрібні діти,
Може ся більше з собою не будем видіти.
Прощай, мила хатинько, в котрій я родився,
Тут я виріс і бідую, тут і оженився.
Та й пустився в Америку за долев шукати,
Щоби своїм дрібним дітям хоть дещо придбати.
Скоро лише сів на шіфу, взяв бога благати!
Всі святії, матко божа, не дай загинати!
Як ударили болвани мов тії гармати —
Вже будемо ми тут разом усі погинати!
Приплив же я в Америку, став думку думати,
Що ж я бідний в чужім краю ту буду ділати?
Ані грошей, ні роботи, краяна жадного,
В краю жінка, діти голі, ще і довгу много.
І зачав я поволеньки шукати роботи,
Дістав мулом під землею я кари возити.
Возит кари попід землю, хоть страх дуже має,
Єго жінка вдома в краю з хлопцями гуляє.
Написав єму товариш, як жінка газдує.
Бере папір і за перо, жінці відписує:

Я у майнах тяжко роблю, кожний день працюю,
А ти собі по ночами з хлопцями танцюєш!
Я збираюсь вже до краю, та й ти пригадаю,
І той смик я з собою беру, що на мулу маю.
Приїхав вже на подвір'є, фіякром привізся,
Вже шість років, як з родинюв своїх не видівся.
Входить скоренько до хаги, всюди споглядає:
Жінка єго в ліжку лежить, дитину плакає.
А що ж, жінко дорогая, як ся газдувало?
Та я лишив двоє дітей, де ся грете взяло?
Іде мужик до куферка, корбач витягає,
Що на мулі не поторгав — тепер уживає.

15 лютого 1908

З ЖИТЯ ЕМІГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ

Було колись у нас поле, та й тато продали,
Були колись у нас воли, та й жиди забрали.
Як підріс вже в силу, то став я думати,
Чи позволят отец-мати мені ся пібрати.
Не дозволив отец-мати мені ся женити,
Але кажут йти до скарбу жито молотити.
Молочу я тото жито, лиш бог святий знає,
І в голоді, і в холоді, аж ся серце крає.
Там робили добрі люди, добру раду дали,
Грошей мені позичили, за море післали.
Переїхав я вже море, взяв я нарікати:
Ані грошей, ні роботи, — звідки хліба взяти?
Ой побув я в Америці щось зо штири літа,
Побачив я много людей та й немало світа.
Як не одні тут русини високо ся носят,
Через плечі торба з хлібом і роботи просят.
Носит торбу через плечі, лиш бог святий знає —

До старого краю пише: штири коні має.
На фермі він господарит, худобу плекає,
На рідний край, рідну матір всіх святих ззиває.
Ані слова — в Америці можна доробитись:
Якийнебудь недовірок — треба му коритись.
Не вклонишся, то не будеш межи ними жити,
Опишут тя батяринов, що трудно де вийти.
Бо котрий ту вже приїхав, то так ту панує,
Бо від піка га й від шуфлі рук собі не чує.
Як виробит два місяці, а як прийде пейда,
То він ся так обрахує, що далі не треба:
За борд він дасть, решту пріп'є, ніц собі не робит,
Бо він знає, що за місяць знов пейда приходит.
Братя милі, схаменітся, зважайте на бога,
Подивітся перед себе, яка вам дорога!
Як не одні ту англики з вас ся насмівають
І остатний гріш з кешені від вас видирають.
Пальцем на вас показує, вами погорджає
І унгаром, галізменом він вас називає.
Бо вони усі панують з вашого доходу
І вони вас всіх рахують за своєю худобу.
Роблят просьбу до короля, як би то зробити,
Щоби більше галичанів тут вже не пустити.
Або знов тоті дівчата, котрі в місті служат:
Самі зле си поступають, потім плачут-тужат.
З англіком в світ поїде, що мати не знала,
Мати пише по газетах: дитина пропала.
Отец-мати нарікають: дитина бідує,
А дитина з недовірком дитину годує.
Отец-мати довідались, що она зробила,
А донька їм відписала: сама того хтіла.

16 лютого (1908)

ЖИТЄ МАЙНЕРА

Газда в поли сіє, оре, рілю управляє,
Газда в поли сіє, оре, хліба ся надіє,
Майнер бідний у копальни гроші заробляє.
Бідний майнер у копальни смерти ся сподіє.
Як го спустят у копальню, так собі думає:
Гіркі тоті єго гроші, що він заробляє.
Дневна шіхта — дев'ять годин він мусит робити,
Очі повні порохами, не мож ся дивити.
Майнер бідний у копальні гроші заробляє,
А за жінку і за діти він все гадку має.
Коли б мені повернути, куди я гадаю,
Допоможи святий боже і святий Николаю!
Вийшов майнер із копальні, так собі думає:
Жінка й діти в старім краю єго виглядают.
Ой прийшов майнер, умився та й взяв лист писати,
Щоби жінці, милим дітям вісточку післати.
Що ще живий і здоровий, грошей заробляю,
Коби трохи ще заробив — поверну до краю.
Бо вже мені навкучилось жити з порохами,
Бо хочу зобачитись, мої любі, з вами.
Бо відколи я зіставив жінку, діти в краю,
Відтогда я супокою на хвильку не маю.
Порохів є, правда, досить, щодня повні очі,
А спокою я не маю ні вдень, ані вночі.
Поможи ми, милий боже, єще заробляти
Та й до своїх наймиліших назад повертати.
Як поверну в своє село, межи свої люди,
Тогда серце відпочине, тогда лекше буде.

Уложив Гр. Олійник 27-го лютого 1908

ПІСНЯ З КАНАДИ

Коли я був в старім краю, все я роздивлявся,
Думав собі всегда думку, куди б я збирався,
Ой дістав же я листочок, і сів та й читаю,
А сей листочок прилинув із гарного краю.
Прочитав я той листочок згори надолину —
Ой мушу я покинути всю свою родину.
Прощай, прощай, родинонько, я вже від'їжджаю,
Вже ся з вами не побачу, се я добре знаю.
Прощай, прощай, село рідне, і ти, рідний краю,
Ой ходжу я по улицах та й дивлюсь на штори —
Бо назад вже я не вернусь, се я добре знаю.
Приплив же я до Нйойорку, із бовта злізаю,
Пішов в місто по фабриках, роботи шукаю.
Ой таких я гарних шторів не бачив ніколи!
Ой Нйойорку, славне місто, буду в тобі жити,
Та не буду, як у краю, на панів робити.
Бо ту собі кождий паном, кождий гроші має,
Кождий ходит до фабрики, добре заробляє.
Походив я так кілька день, сумно мені дуже,
Бо куди лиш обернуся — самі чужі люди.
Ой не буду я тут жити, тут нема нікого,
Поїду я до Пітсбургу шукать люда свого.
Приїхав я до Пітсбургу, русинів шукаю
І заходжу в кожду хату, кожного питаю.
Так зайшов я в одну хату та й людей питаю:
Скажіт мені, чи русини в тім місті бувають?
Ой є їх тут немало в Беркли у фабриці,
Зараз они повернут, та й зобачитесі.
Не чекав я, пішов до них, в Берклю допитався,
Знайшов своїх руских людей, з ними привитався.
— Здорові ви будьте, братя, де ж ви ся поділи,
Що заледви я вас знайшов аж шестой неділі?

— Ой не гаразд — мені кажут — ой не гаразд, брате,
Подивися, як ту мусит кождий бідувати.
Є тут такий денекотрий, що і не бідує —
Як згадає за край рідний, то аж затанцює.
Оден лишив жінку, діти, поле і хатину,
Другий лишив батька, матір, а третій дівчину.
А тут тяжко він працює, гроші заробляє,
Що заробит, то потрохи жінці посилає.
Хто в Америку приїхав разом із женою,
То той гроші заробляє і жиє в спокою.
Ой жив я тут в Америці, набідивсь немало,
Поїхав би-м до Канади, коби грошей стало.
Ой сів же я на машину, в Канаду пустився,
Находив я ся немало, досить надивився.
Є тут землі неораной, правда, дуже много,
Є тут руских людей досить, жида ні одного.
Як забрали вони землі та й стали орати,
Дай боже щоби вродило, було що збирати.
Та вродило не так дуже, щоби панувати:
Они бачут, що не стане, тра йти заробляти.
В тих краях зима люта і вітри студені,
Через то там наші люди ходят засмучені.
Як хто їхав в далекий край, співав веселенько,
Як приїхав, роздивився — заплакав гіренько.
— Ой чого ж ти, брате, плачеш, — брат брата питає.
— Бо мені тут тяжко жити, — він відповідає.
Ой гяжко мені тут жити, ще тяжше конати,
Ліпше було не їхати із рідної хати.
Плачут жінки, чоловіки, і дрібні їх діти,
Плачут наші люди, де ся їм подіти.
Не так діти, як старії сльози проливають
І на своїх побратимів тяжко нарікают.
Чого ж они нарікают, то ніхто не знає,

А хто хоче всьо то знати, най мене спитає.
Послухайте ж тепер усі, що то з того буде,
А я вам всьо оповім, як там живуть люди.
Хоть я сам в Норт Дакот не був, але добре знаю,
Бо я у той Норт Дакот свого брата маю.
А він мені так написав, щоб я там не їхав,
А як тя хто буде манить — щоби-сь го не слухав.
Бо він тобі м'ярко стелит, а твердо вкриває,
Ніби братом називає, а любви не має.
Так він мені всьо описав, щиро промовляє,
Ой гому я той Норт Дакот тепер добре знаю.
Бо ту хати у кожного викопані з глини,
Я спокою ту не маю ні одной години.
Ту так люди гараздуют, такий гаразд мают:
Як настане красне літо — роботи шукают.
Тут взимі ніц не заробит, роботи немає,
Сидит кождий в свої хаті, слези проливає.
Як хоче куди їхати, добре не вдягнесь,
То знай, брате, що назад він уже не вернесь.
Там вітер як завіє, то мусит сконати, —
Прощай, рідна жінко, діти, не вернись до хати.
Замерзлого его знайдут, привезут на возі
Та й промовлят тихим словом: він замерз в дорозі.
А хто тото прочитає, то най добре знає:
Що-м написав, то всьо правда, а брехні немає.

20 марця 1908

РІЗДВЯНІ СВЯТА В АМЕРИЦІ

Ой боже мій милосердний, як си нагадаю,
Як то любо, як весело в нашім любім краю!
А найгірший жаль тяженький, як си нагадаю,
Як красні там у краю люди свята мают.

А найкраще їм весело у різдвяні свята,
Тогди кождий там веселий — бідний чи багатий.
Як засядут в святий вечер разом до вечері,
Як щасливі они тогди, щасливі, веселі!
А другий день на рождество разом ся збирають,
Народженного в церкві піснями витають.
Ой витають го піснями, бо всі колядують,
Та й чи бідний, чи багатий — ніхто не сумує.
А тут, а тут, на чужині жаль серце стискає,
Якії тут на чужині люди свята мають.
Як на різдво із лямпками, так ніби з свічками,
Мов до церкви, йдуть до майнів, до підземной ями.
Лізуть бідні емігранти, хоть ніхто не гонит,
Замість дзвонів під землею піков, шуфлев дзвонит.
Тай в фабриці не інакші він там має свята,
Бо порохів повні очі, аж не видит світа.
Встане рано — аж заплаче, не йшов би робити,
А згадає: бас відправит, та й буде бідити.
Та й такі тут в Америці люди свята мають,
А у краю Америку райом називають.
Кажут, що тут всі панами, що тут всі панують,
Кождий має грошей досить, ніхто не бідує.
Та дай боже, щоби люди в краю гаразд мали,
Щоби їхати в Америку не потребували.
Я листом вам, мої любі, буду вінчувати,
Щоб веселі і щасливі ви там мали свята.
Прошу бога рожденного і святу Марію,
Щоб дали вам ласку свою, помощ і надію.
Бо пресвятая Марія також так бідила,
Як привела на світ божий любезного сина.
Без вороги лукавії мусіла втікати,
В чужім краю з дитиною мусілась ховати.
А святий Йосиф обручник, святий муж старенький

Взяв їх у свою опіку, як батько рідненький.
Доглядав їх, не відступив ані на годину,
Так як власну свою жену, як рідну дитину.
А я рідний є батько ваш, та й вас єм покинув
Самих з богом, сам поїхав далеко в чужину.
Та й лишив єм жену любу та й діточок троє,
Тиняюся, а коли то скінчиться вже тоє?
Коли вернуся я до вас, до рідної хати
Разом з вами святкуватимемо ядуча хати?
Може господь допоможе їм та Марія,
Молюсь до них, бо лиш на них вся наша надія.
Веселих свят вам желаю, рождества святого,
А так само щасливого і року нового.
Щоб в здоровлю дав щасливо того дочекати,
Щоб ми разом могли вкупі заколядувати.

14 грудня (1908)

ЛЮДСЬКА ДОЛЯ

Віє вітер, роздуває снігами по полю,
Розганяє по всім світі долю і недолю.

Одним долю як принесе, то їх ся тримає,
Другі світ переїжджають, та й долі не мають.

Єст всіляка доля в світі, а найбільше злої,
Бо кого лиш запитай — кождий нарікає.

Оден має досить добра — також нарікає,
Бо недобру жінку має, щодня проклинає.

Другий має добру жену та й дрібненькі діти,
А звичайно, як з дрібними, то мусит бідити.

А єнчий знов має діти, та й не мають долі,
Та й люди їх обминають, як терне на поли.

Хоть батько маєток має — ніц не помагає,
Бо злу долю они мають — людей відганяє.

А єнчі хотяй суть бідні, то они щасливі,
Любов у них, діти гідні, щасливі їх хвилі.

Та й зійди і цілий світ — всіляко видаєш,
Але хто є щасливіший, того не вгадаєш.

24 листопада уло: Гриз Олій:

ВЕСНА В АМЕРИЦІ

Ой веснонько любя, ой веснонько мила,
Чом так сумно, тихо, скоро-сь переплила?
Чом ти не принесла з собою пташини,
Що так сумно, тихо, ніби восени?
В нас в краю, мов в раю, пташеньки співають,
До того дівчата ще їм помагают,
Щовечора, рані грає соловій,
А тут кождий ходит, якби сам несвій.
А ту всюди сумно, тиха тишина,
Нігде не співає жадна пташина.
Тільки всюда ввечер то огні горят
І колеї всюди гудят-гуркотят.
Всюди мов у тюрмі тиха тишина,
Ані защебече жадна пташина.
Аж рано о п'ятій чути голоси,
Труб'ят на нарід так ніби на пси.
То кождий чимскорше з ліжка увстає
І йде до роботи, яку хто має,
На денну роботу, на дев'ять годин,
Там світа не бачит, лиш порох та й дим.
Або спустят в майна глибоко наспід,
Гіренька там праця, ой гіренький світ.

Як Марко по пеклі по майнах блукає,
А смерть поза плечі єму заглядає.
Там світа не бачит, нічого не чує,
Лише зі щурами він товаришує.
Хіба від фаєра він зачує гук,
Або як трайбери де муляку б'ють.
Як виробит шихту і свої години,
То вже ледви лізе, мало не загине.
Як вилізе з майнів наверху, надвір,
То цілком подібно, якби з ями тхір.
Така тут веснонька, такий тутка май,
Такий в Америці робітникам рай.
В ріднім краю весна, мов із рожі цвіт,
А тут так гіренько, аж гіренький світ!
А як возьме пейду, тогди ся нап'є,
Замість соловія сам заспіває.
Як вийшов з сальону, п'яний заспівав,
Зараз го поліцман до лакопу взяв.
Возьмут до лакопу за марное слово —
Чи правда — не правда — не питают того.
Та й будеш там сидів, та й будеш там гнив,
Як не маєш кого, би тя викупив.
Не вийшов в роботу — то бас пам'ятає,
Ніц ся з ним не сварит, ані не карає.
Святкував єс вчєра — йди нині святкуй,
А тогди, небоже, зазулев закуй!
Маєш часу досить, можеш заспівати,
Але як голоден — не мож витягати.
То будеш, небоже, пташинов літав,
З фабрики в фабрику роботи шукав.
Ой такий тут май, така тут весна,
Нема тут нікому із неї хісна.
Лиш капіталістам красна весна, май,

Бо для них то всюди тут на землі рай.
Бо всюди магнати так нарід кують,
Нарід кров вбливає — они ся сміють!
Чим нарід недолі гіршої терпит,
Тогди їм ся серце ліпше веселит.
І так потихонько день за днем минає,
І нарід в недоли віками конає.
А за тую працю, за ті мозолі
Заплата — каліцтво, голод, шпиталі.
Є і в краю досить такої недолі,
Але такої завше трошка більше волі.
Такой там над собов я баса не мав,
Коли туди хтів — сам си розказав.
О боже великий, о боже мій милий,
Дай ще дочекати той щасливой хвилі,
Щоб я ся у своїм Дністрі ще скупав,
Щоб я в своїм лузі еще заспівав.
Щасливий би я був, коби-м дочекав,
Щоби-м з жайворонком в свій край повертав.
Я би там повітром свіжим віддыхав,
В поли з жайворонком весело співав.

без дати

ДРУГИЙ ЗОШИТ

В АМЕРИЦІ

В Америці ходжу та й думку думаю:
Вернув би-м до краю, та й крилець не маю.
Поплив би-м водою, та й не вмію плисти —
Беру, посилаю свої сумні листи.
Неодна рибонька по воді плавала,
Жадної-м не бачив, щоби листи мала,
Щоб несла вісточки з далекої чужини
До нашого краю, до любой родини.
В Америці ходжу та й думку думаю,
Сяду конец стола, пишу лист до краю.
Писав єм сумний лист півтора години,
Відніс єм на пошту, післав до родини.
Писав єм сумний лист дрібними перами —
Родина читає, заллеся слезами.
Писав єм сумний лист чорним атраментом —
Родина читає з плачем і з лементом.
В Америці ходжу від ночі до ночі,
Виплакав я собі свої чорні очі.
Америко славна, яка ти зрадлива:
Неодного-сь мужа з женов розлучила.

Розлучила-сь тата і дрібненькі діти,
Зісталися в краю сироти навіки.
Або неодному зробила-ось потіху,
Як верне до краю нещаснов каліков.
Веселости моя, де ж ти ся поділа?
Вже моя веселість на чорно зацвила.
Дополудня цвила, пополудню в'яла,
Вже моя веселість навіки пропала.
Пропала веселість, не вернесь ніколи
Так як той листочок вітром гнаний в поли.
Пропали веселість, вже навіки аміні
Так якби я кинув в тоє море камінь.

без дати

ВЕЛИКДЕНЬ В АМЕРИЦІ

На небі красно зорі засіяли,
Ніч, мов рідна мати, тихо всьо приспала,
Місяця не видно, десь ся забавляє,
І зірка вечірня давно ся сховала.
А люди чось тихо, чогось невеселі,
Хотяй покінчили давно вже роботу,
Хотяй всі здорові, чого ж їм так важко?
Кождий великодну пригадав суботу.
Хотяй повечеряв, ляг до ліжка спати,
Однак чомусь не сплят, лиш кождий вздыхає,
І думку за думков, гень аж там за море,
В рідний край за море кождий посилає.
Та ж завтра великдень, день сей найсвятіший.
Чого ж тобі, брате, сумовати нині?
Яке тобі горе? Чого тобі важко?
Скажу тобі, брате: бо ми на чужині.
Яку то там в краю люди радість мають,

І досвіта дзвони по церквах лунають,
Цілу ніч воскресшого Христа ожидають,
Христос воскрес всюди у церквах співають.
За тим то я тужу, за тим я вздыхаю,
Що ми тої радості тут не відчуваєм,
Ще гірше жаль серцю, як гляну на діти,
Нашой України, нашой Руси цвіти,
Як тут пропадають, як тут ся змінили,
І на єнчу віру попереходили.
Чому то ся, брате, свої вирікають,
Свого мало чуют, свого мало знають?
Якби то всі своє люди добре знали,
На чуже би певно они не пристали.
Своє б полюбили, своє б шанували,
А з моїх би очей сліз не витискали.

без дати

ТРЕТІЙ ЗОШИТ

ВОСЕНИ

Минулася весна красна, і літо минуло,
Стара осінь перелізла, знов зима вернула.
Були красні цвітки ясні — змарніли, зів'яли,
Буйне листє на деревах зжовкло, повблїтало.
Була краса в цвітках, листках — змінилась, зів'яла,
Було жите молодое, та й марно пропало.
Зима жите знівечила, снігами покрила
І всю красу, і всьо жите так споневірела.
Не смутімся ми зимою, тішмося весною:
Потепліє, та й вся зима поплине з водою.
Та й і наше жите таке — мов вода спливає,
Переходит, мов оден рік скоренько втікає.
Молоденькі, мов та весна, пізнались, кохались,
Розійтися ми не могли, серденька зв'язались.
Пібралися, та й жилося, аж жаль споминати —
Лиха доля зуби острит, щоб нас розігнати.
Не так доля, як вороги нам то наробили,
Наше жите розірвали, мов снігами вкрили.
Но недовго нам чекати, недовго, серденько,
Час минає — звитаємось обоє скоренько.
А ворогам нашим тяжким най заціпит зуби,
А ми вбоє єще ліпше любитися будем.

Та й минеся зима люта, що нас так смутила,
Та й настане весна люба, буде веселила.
Мов ті пташки, що далеко за море літали,
Як злетяться, та й укупці будут щебетали,
Дай го боже, щоб ми вбоє того дочекали
Та й устами еше більше з собов розмовляли.

без дати (1909!)

Д О І В А Н А

Минулася зима люта, і весна минає,
І день за днем, мов та вода, мина-спливає.
Час минає, не вертає, мов вода спливає,
І день за днем поволеньки всьо ся забуває.
Тай між нами, товаришу, також так ся стало:
Розійшлися, мов не зналися, забули помало.
Ой бо рочок давно минув, другий наступає,
Як ми оден за другого словом не згадає.
Тобі добре, товаришу, бо ти в ріднім краю,
А я тутка на чужині лиш думки думаю.
Мав ем файні товариші, тебе і Василя,
Нераз есьмо жартували, були-сьме веселі.
А теперки змінилося, ми порозходилися,
Лиш спомини осталися, так ніби приснилися.
Часом собі розгадаю — аж жаль вспоминати,
Як ми жили, любилися, як три рідні брати.
Дай нам боже милосердний, щоб ми дочекали,
Щоб ми коли ще зійшлися та й пожартували.
А теперка здоровлю тя, любий товаришу,
А до Василя Пастуха також лист напишу.
Дай вам боже, щоб щасливо ви там газдували,
А до мене хоть десь-колись листок відписали.

без дати (1909!)

С О Н

Сеї ночі із вечера в десятій годині
Приснило ми-сь, що-м був дома у свої хатині.
Що я вдома всюда ходжу і всьо оглядаю
Та й із вами, найдорожші, ніби розмовляю.
Розмовляю та й жартую, та й гішуся вами,
Найдорожшими на світі моїми скарбами.
Пробудився, розгадав си, не міг єм заснути,
Бо хотів би-м межі вами такой зараз бути.
Хтів би-м бути хоть на часок, хотяй на годину
Та й потішитися вами, як мати дитинов.
Та й не знаю, чи я того коли дочекаю,
Чи я з вами зобачуся, чи вас привитаю,
Чи тут мені на чужині марно пропадати,
Ані вас вже не видіти, ні рідної хати.
Той сон мені дуже файний, дуже мені милий,
• Дай то боже, щоби ми так ще коли прожили,
Та щоби той сон сповнився, правду виворожив,
Щоб я з вами ще хоть трошки, хотяй рочок прожив.
Щоб покинув я вже коли отую чужину
Та й повернув в село рідне і в рідну хатину.
Дай то боже милосердний, щоб так ся сповнило —
Повернути та й прожити хоть годинку мило.
Вже третій рік в Америці я перебуваю —
Таке жите жадним жисьом я не називаю.

без дати (1910)

ЩО БУЛО, ТА Й СЯ МИНУЛО

Сего року в Америці маєм остру зиму.
Слава богу, минулося вже ї половину.
Хотяй сніги і морози — час якось минає,
Як та вода по каміню пливе-відпливає.
Минає час, з часом роки, минає-втікає,

Що минеся, прожияея — назад не вертає.
Минулося зими сеї вже ей половина,
Минулося жите наше, мов одна година.
А як оно минулося, жаль мені тяженький,
Що проминув вік наш марне такий молоденький.
Були злидні гіренькії, та якось минали,
А нарешті на три роки ми так ся розстали.
Любилися, кохалися, як пташеньки в стрісі,
Розійшлися еще ширше, як голос по лісі.
Але голос розійдеся та й так пропадає,
А серденько за серденьком ниє-умліває.
Умліває, як згадає ті часи щасливі,
Ті години коханії, наймилійші хвилі.
Хоть то наше господарство підросло, прибуло,
Майже в другу половину, як в початках було,
Діти наші, слава богу, тиж попідростали,
Дай нам боже, щоби ми з них все потіху мали —
Але вік наш вже не росте, скоренько минає,
Літа красні минаються, старість наступає.
Тож то мені жаль тяженький за тими літами,
Що так марне погубились, розійшлись світами.
Бо всьо мож в світі дістати, всьо можна купити,
А молодих літ не купиш — пропали навіки.

23. 1. (1910)

ПІД ВЕСНУ

І свитає, і смеркає, день божий минає,
І день за днем, мов та вода, скоренько спливає.
Ось недавно, мов приснилось, як ще осінь була,
Та й вже зима перелізла, скоро проминула.
Минулася зима люта, зима студененька,
Наступає весна красна, красна, молоденька.
Сніги, леди стопилися, поплили з водою,

А природа вся тішится красною весною.
Лиш я тутка на чужині не тішусь весною,
Хіба втішусь, моя люба, як буду з тобою.
Тогди буде моя весна, буде ми весело,
Як поверну до вас, любі, в своє рідне село.
Тогди то я, мої любі, буду весну мати,
Як з вами, найдорожші, буду розмовляти.
Тогди то я ажень буду мою весну мати,
Як будете, мої пташки, мені щебетати.
Зима моя минаєся, криги розмерзают,
Жура моя минаєся, клопоти минают,
Та й, сподіюсь, буде лекша моя головонька,
І настане ще для мене любая веснонька.
Дай нам боже, щоб ми разом єї дочекали,
Як ті пташки колись разом в гнізді щебетали.
А тим часом потіштеся красною весною,
Та й сподійтесь мене колись: приплину з водою.

8. 3. 1910

ВЕСНЯНИЙ ЛИСТОК ДО СЕСТРИ

Слава богу, ми діждались красної весни,
А з весною я діждався листа від сестри.
Звідки сонце рано сходить і рання зора,
Там далеко, гень за морем, рідная сестра.
Зажурена, бо в клопотах, лист написала
Та й за море, тут в чужину мені прислала.
Хоть сумний був той листочок, сумно го читаю,
Але сестру в листі виджу, мов з нев розмовляю.
Бо давно я вже розмовляв, родинонько, з вами —
Розмовлюся хоть раз на рік кількома словами.
Тобі сумно, люба сестро, у рідненькім краю,
А яку я тут веселість на чужині маю?
Тобі сумно, що все видиш свої любі діти, —

Я три роки вже не бачив свої діти-цвіти.
Ані діти мя не бачут, ані жена мила,
Лиха доля розігнала, так нас розлучила.
Прошу бога, щоб назад ще колись ся злучили,
Та хоть днину, хоть годину ще вкупі прожили.
А ти, сестро моя люба, так не розпадайся,
В своїм горю, в своїх злиднях на господа здайся.
Маєш файне господарство, маєш любі діти,
Проси бога, щоб між ними ще трошки прожити.
Може господь допоможе, що я дочекаю,
Що я колись ще поверну до рідного краю
Та загощу колись еше я до твої хати,
Та й будемо якось разом біду відганяти.
Поговорим, забавимся, може заспіваєм
Та й біду гет наженемо, яку лише маєм.
А вороги най журятся, що нам наробили,
Най п'ют зіле тоє гірке, що нам наварили.
А тим часом здоровлю тя, будь сестро здорова,
Колись буде межі нами ще ліпша розмова.
12 марта (1910)

МАЙОВИЙ ЛИСТ

Кує красно зазуленька у місяцю маю,
Нам не кує на чужині, але в ріднім краю.
Ой не чув я зазуленьки — минуло три літа,
Не мав я тут на чужині веселого світа.
Не мав я тут свят веселих, і не буду мати,
Аж як з вами, найдорожші, буду святкувати.
Тогди буде ми весело, тогди посвяткую,
Як ся з вами привитаю і вас поцілую.
Соловійку, люба пташко, заспівай миленько,
Потіш мої найдорожші, розрадь їх серденько,
Заспівай їм, звесели їх, усядь на калину,

Пішли з вітром той голосок мені на чужину.
Я почую, як ти будеш їм красно співати —
Веселійше я в чужині буду святкувати.
Пусти голос, соловійку, гаями-лугами
На великдень ранісенько, як ідуть з пасками.
Тогди тебе, соловійку, там слухати будуть
Та й о мені на чужині на той час забудуть.
Послухають, як ти красно умієш співати,
Потішутся, та й не будуть за мнов сумувати.
А ви, мої найдорожші, на бога ся здайте
Та й весело забавтеся, красно заспівайте.
Заспівайте Христос воскрес і єст всюди з нами,
А я хотяй на чужині, то серцем між вами.

10 цвітня (1910)

РОЗМОВА З ВІТРОМ

Із-за гори камінної вітер повіває.
Скажи мені, буйний вітре, як ся мила має!
Повій, вітре буйнесенький, з зеленого гаю
Та й принеси мені вістку із рідного краю.
Чи здорові діти мої, жена моя мила,
Бо чогось ми сеї ночі цілу ніч ся снила.
То они там, небожата, журяться, думають
Та й мене тут на чужині також вспоминають.
Повій, вітре буйнесенький, з зеленого лугу
Та й розрадь їм там серденька, розжени їх тугу.
Най весело їм жиєся, як пташкам у гаю,
А здорові — як веснонька, як цвіточки в маю.
А журбу най мені лишут, я буду журитись,
Церестану, аж як на них я буду дивитись.
А поки тут буду жити, все буду думати,
Свої думки на папері рідкими складати.
Подумаю, поскладаю та й пішлю до краю,

Ніби трошки потішуся, та й спати лягаю.
А доки то ще так буде, то я сам не знаю,
Хіба з вітром поговорю, его ся спитаю.
Бо людей не варт на правду нічого питати:
Замість добра порадити, волят побрехати.
То я з вітром пораджуся, і тебе, моя мила,
Коли буде межи нами та весела днина,
Коли то я перестану ті рідки писати
Та устами разом з вами буду розмовляти.

25 апріля (1910)

ПО ВЕСНІ

Ой веснонько красна, люба, ой веснонько мила,
Чом так скоро минулася, мов з водов поплила?
Минулася, мов приснилась, жаль ми за тобою,
Ростав я ся із тобою, як брат із сестрою.
Тож я тужу за тобою, тебе вспоминаю,
Бо найкрасше з веснов жити у місяцю маю.
Тогди красно пташенята тішатся, співають,
А цвіточки мов говорут, ніби ся всміхають.
Мов дівчина молодая всміхаєсь, чарує,
Біле личко рум'яніє, ніби намалює.
Но недовго тая краса, цвіток поспадає,
Прийде літо, а з тих цвітів зерно достигає.
Прийде осінь, люди зерно і овоч збирають,
Весну красну лиш словами часом споминають.
Та й рослину, деревину люди розріжняють:
Добре хвалят, а лихое за пліт викидають.
Добре зерно хто посіє, добре обробляє,
То і доброго пожитку він ся сподіває.
Хто кохає самі дички, колючу тернину,
То він в неї не виховає гідну деревину.
Та й і наша весна пішла, минула, пропала,
Тепер літо наступило, до нас завитало.

Незадовго вже і осінь ми будемо мати,
Незадовго ми і плоди будемо збирати.
З тих, котрі-сьмо засадили, тішимось, кохаєм,
Бо потіху і надію ми в них покладаєм.
Тих дві цвітки, що кохаєм — рожу та й калину,
Третій цвіток — той виноград, що пнесь на драбину.
Хоче верха він діпняти, наверх ся дістати.
Чи діпнесь він верху — не знати, не знати.
А терпит, бідний, чи випнесь, господь оден знає,
Ми би хтіли тоє знати, але не вгадаєм.
Як господь дасть, то так буде, така воля божа,
А ми лише просім єго, то він допоможе.
Та й дякуймо і працюймо, що нашої сили,
Як то кажут: від колиски ажень до могили.
Та й тішмося діточками, то наша потіха,
Хоть то, правда, та потіха для нас не однака.
Ти тішишся, моя мила, з ними розмовляєш,
А я ніби лише крізь сон о них споминаю.
Четвертий рік не бачити, лиш завше думати —
Таке жите ворогови не зичив би-м мати.

6 червня (1910)

НАД РІКОВ

Ой стою я під горою, над тою водою
Та й думаю о вас, любі, та й сам над собою.
Плине річка невеличка, по каміню б'єся,
Моє серце щогодини до родини рвєся.
Б'єся одно щогодини, спокою не має,
Бо оно тут на чужині в'яне, пропадає.
На чужині між чужими, само мусит жити,
Своє горе і долю нема з ким ділити.
Нема кому спитатися, що єму бракує,
Чого оно невеселе, чо в'яне, сумує.
І давно би гет пропало, так як пропадає,

Але собі пригадає, що розраду має.
Хоть далеко, гет за морем, також пропадає,
І так само там нудится, спочинку не має.
Але може мине лихо, скінчиться вже тоє,
Що напишу та й потішусь, найдорожші, з вами.
Може они незадовго зйдуться обсе.
Як зйдуться, обіймуться, як нераз бувало,
Та й забудут тоє горе, яке долягало.
А тим часом пораджуся з тими рідочками,
(1910)

НАВКУЧИЛОСЬ

Минулася весна красна, минаєся літо,
Вже достигло і збирают пшеницю та й жито.
Що достигло, всьо збирают і вдома складают,
І тішуться, бо ті плоди потіху їм дают.
І весело жите іде, мов вода спливає,
Лише моє жите нудне чось ся незміняє.
Мов у міху зав'язане, що не видит світа,
Як лопатов пропхалося вже четверте літо.
Та й не знаю, коли то я веселійший буду,
За родиню із чужини тужити не буду.
Та й здаєся — вік минеся мені на чужині,
Та й не буду я вже мати веселої хвилі.
Така доля лукавая мені ся судила,
Веселість ми відобрала, смуток ми лишила,
Щоб щоднини все тужити, щодня сумувати
Та й щоднини, щогодини все вас споминати.
Но недовго вже терпіти я тутка думаю,
Незадовго я мишлю вертати до краю.
Повернути до вас, любі, мої найдорожші,
Бо ви мені сто раз мильші, як от тії гроші.
Бо тих грошей хоть зароблю — они ся минают,
Жите наше минаєся, марно пропадає.
(1910)

НА ОКРЕМИХ ЛИСТКАХ

Що ся стало — сам не знаю
Чи я сп'ю, чи я дрімаю,
Чи я живу, чи вмираю,
Чи я ходжу та й думаю.

Так жите ми ся змінило,
Що аж жити ми не мило
В отій нудній Америці,
Що аж жити не хочеса.

Хоть яка та Америка
І богата, і велика,
Но за тоє дуже блудна
І для нас не відповідна.

Бо хто не був і не знає,
То най мене запитає,
Як ту люди наші живют,
І як роблят, як святкуют.

Гірки наші тоті свята,
Що не варта й споминати.
Якби-м в краю взяв казати,
То не схотят віри дати.
(1910!)

Сеї ночі ми ся снило
Таке файне, що аж мило:
Що я ніби десь у краю
Свою жінку обіймаю
І цілюємось аж но!

То я рано, як-ім устав,
Як-ім собі то розгадав —
Та й чимборжі на ту

До агента по шіфкарту —
 Їхати додому!
То чимскорше ся збираю,
Що маю, то складаю,
Та й за нічим не жалую,
Бо нічого не лишаю,
 Бо що маю, то беру.
Хоть нема що таке брати,
Але що кому казати:
Ніхто ми ніц не поможе,
Як не маю — не доложит:
 Чо не маєш — вибачай!
Дехто мислит та й гадає:
Він десь досить грошей має.
Вибачайте — а у мене
Нема цента у кишени,
 Бо що-м мав, то-м висилав.
Але шляхтич з Америки
Вбрався в сурдут, черевики,
Є краватка й комнєрок,
І причипив си дзигарок,
 Ще-м си вуса підкрутив.
Як-ім в люстро подивив,
Аж за підбоки ся взєв:
Тато, жінка як зобачит,
То з утіхи аж підскочит,
 Як такий пан приїде.
Так цілий день я ся збирав,
З приятелями ся пращав,
Аж увечер — котрі милі,
До трену мі підводили,
 Та й там з ними ся розстав.
[1910!]

